

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
irásainak küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

• urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

■ evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak ■

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás;
jutányos
árak!

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

Orgona - Harmoniumok.

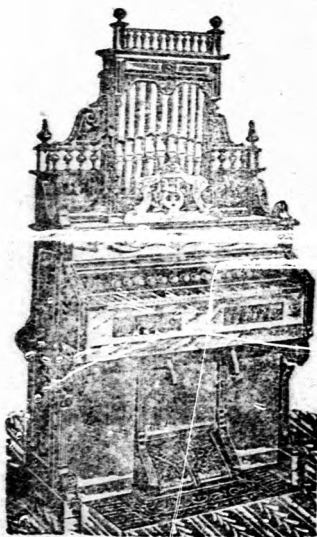
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchíd-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszerait, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Az összes hangszerek javítása külsőleg, szakszerei pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek:

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

Főzőkonyhák.

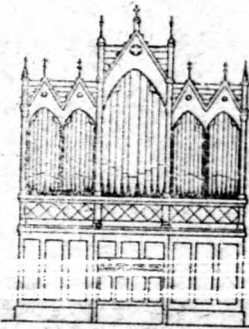
Orgonagyár.

villamos gépekkel berendezve

Rieger Ottó

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi és párisi kiállításon valamint a pécsi országos kiállításon kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett szállít kiváló tiszta légnyomású esőrendszerű (pneumatikus) és villamos tartós, nemeshangú orgonákat.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Tervezetek és rajzok díjmentesen.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern atlykaszott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűhöz hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modorúak. Ily szerkezettű 327 kg-os harang hangban egyenlő 461 kg-os régi modorú haranggal. Ajánlja továbbá fogható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványok.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
zólamlások küldendők.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A szenvedőkhöz.

Szenvedés az élel igaz boldogsága;
Örömet szenvedek, mert nem vagyok árva.
Nem csak magam járom a Golgotha útját,
Embertestvéreim ezerével futják.

Óh de nem káröröm, nem ez undok érzés,
Ami élénkíti a szívem verését.
Nem azért örüök, mivel nyilván látom,
Hogy a gyötrelemben milyen sok a társom.

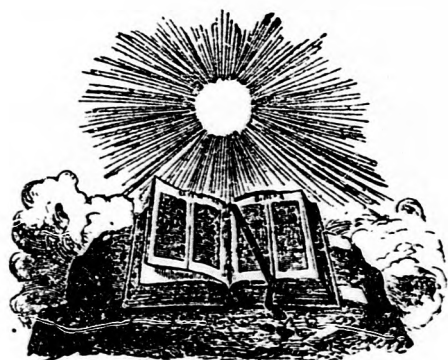
Nem, nem ez boldogít, tanúm a nagy Isten,
A ki sokszorosan megpróbált már engem.
Az csendül fülemben, ha szenvedőt látok,
Szerető Atyától jönnek dorgálások.

Dorgálj meg hát Uram és kesergess engem,
Mert te vagy énnékem Atyám és Istenem.
Rövid a szenvedés, örök a jutalom,
Tenálad van — hiszem — az örök irgalom.

Főleml ez minden szenvedőt majd egyszer,
Ne félj, ne csüggedj hát te se szegény ember.
Isten a pártfogód, örülj, örvendezz hát,
Ő törli le a te könyáztatott pillád.

Eltörli az Ur — óh el a könyhullatást,
Ád néked örökszép mennyei koronát.
„Ingyen kegyelemmel“ takargat be téged;
Nyomor, kín, szenvedés üdvöt hoz tenéked.

Keresztyn.

Boldog kinek nem kell szánni . . .

A kicsiny falvakban régen szétszaladt a Muzsa sereg és élvezi a boldog pihenést. A nagy városokban pedig csak most jutottunk el az iskolai év végéhez és a keserves vizsgálatokhoz, az évet záró ünnepélyekhez és a konvencionális énekhez: Boldog kinek nem kell szánni stb.

Hát bizony boldog. De nekem úgy tetszik, hogy ez a boldogság nem igen állott és áll az iskolában eltöltött évekkkel az ifjuságnál egyéb kapcsolatban. Akkor sem, midőn mi koptattuk ama nevezetes padokat, és ma sem, midőn a mi lábainknál ülnek a jövő reménységei. E szomorú resignatiót és melancholicus confessiót pedig az a körülmény váltja ki, hogy az iskolában szerzett ismeretek a tényleges élet céljaira nem használhatók.

Szükségünk volna arra, hogy saját magunkat, a körülöttünk fekvő természetet s az emberi társadalmat megismerjük.

Ismernünk kellene, tesztelni tudnánk, testi, lelki foglalkozásainkat legalább annyira, a mennyire megismeri a zenész a maga hangszerét, az iparos a maga műszerét, a kocsi a maga lovait. Minderre nézve az iskola csak messze kerülő utakon tesz valamit, ha egyáltalában teszen. Tantervébe

veszi a tornát, ad szorgalomjegyeket, de mint ezt merő általánosságban, hogy úgy mondjam vaktában s a nélkül teszi, hogy az egyénnel megismerkedhetnék s annak tényleges állapotával, testi-lelki képességeivel törődnek.

Hogy miben van foglalkozásunk, hogy mire van képességünk, azt az iskolában nem tanuljuk meg. Saját magunk állapota, testi-lelki berendezésünk előttünk később is teljesen rejtve maradnak. Így aztán sem hibáinkat kijavítani (testi foglalkozást is értek), sem tehetségünket kellőleg használni nem tudjuk.

Nem sokkal több történik a környezet, a rajtunk kívül fekvő világ megismerésére nézve sem.

Erre szolgálnak első sorban a természet-tudományok. De milyen messziről és milyen elvontan kezelik ezek is a tárgyat s kerülgetik a célt? A faktóit nem látják az erdőt s a helyett, hogy a természeti látnak megismerésére vezetnének, a rendszerekkel, a sablonokkal, az elméletekkel, a részletekkel, a középiskolai oktatást jellemző elvontsággal lassanként válaszfalat emelnek közöttük és a természet között. A mi ifjaink látásokat és papiros világot látnak s a mi vénjeink álmokat álmodoznak s mi magunk csak homályos öntudattal bírnak a földről, a melyen élünk, a levegőről, a mely körül vesz, azokról a valóságokról, a melyek velünk együtt

TÁRCA.

Lelkészatási beszéd.

Előima.

Örök dicsőségben s boldogságban élő szent és igaz Isten, világok Ura, népek édes Atyja! Imé elődbe borulva esedezik hozzád a Te néped, és esedeznek a Te elhívott szolgálid.

Érezzük közellétedet e helyen, gyönyörködünk itt a Te háza javaiban s a lelkünk megteklik szent áhitattal, porba omló alázatossággal és bűnbánattal.

Te pedig óh örök kegyelmű jó Atyánk, megnyilatkoztott szíveink kapuján át küldj Szentlelket lelkeinkbe! Töröld el a mi méltatlanságunkat, szárítsd fel könnyűinket. Bátoríts, erősíts, a küzdelemre, mely e földön reánk vár! Készíts a boldog pillanatra, midőn most a szentek-szentjéhez járulunk. És ha majd Téged szent Fiaddal, a Szentlélek egyességében megláthatunk: óh azaz óra is legyen számunkra nem kár-

hoztatás de boldogság órája, a Jézus érdeméért, a Jézus nevében! Ámmen.

Ai. Lukács ev. XVII. r. 21. v. „Imé az Istennek országa tibennetek vagyon.”

Palástba öltözött tiszteletes ifju sereg, honnan és hová?

Jöttünk a Tisza partjáról, a nagy alföld végtelen rónáiról, hol arany kalász meg délibáb hirdeti a nagy Isten dicsőségét, mely kiterjed e földre s felhat az egekre.

Jöttünk a déli végekről, Erdély szomszédságából meg Máramaros tájairól, — „hol a magas hegyek érik majd az eget.” (Kis Tükör.)

Jöttünk egy rajongásig szeretett nép soraiból, melynek mi nem uralkodói, hanem szolgálai vagyunk. És jöttünk az aggódó néptől, mely most remegő kézzel meríti sarlóját a ritka vetésekbe; — a néptől, melynek a mi vigasztalásunkra oly sok szüksége van.

Ti küldöttetek e néphez, előljáró atyák, — próféta-avató isteni szóval: „Gyomlálj, ronts, veszess, törj, — építs és plántálj!” (Jer. I. : 10.)

Miként Jézusunk is elküldte s ez által apostolokká tette tanítványait, hogyha már megkóstolták amaz örök

élnék, a természetről a nagy mindenségről, melyet nem elég Laplace, Newton törvényei után úgy általánosságban kivonatozni. Egészség, szépség, vagyon, boldogság, hosszú-hosszu élet, mind ott rejlenek pedig titokzatos méhében. Mindenünk, a mink van, Isten után tőle van s mi annyit se igen látunk belőle, mint a mennyit az ökor a legelőn meglát.

De talán jobban állunk a hozzánk hasonló lények, az emberek s a belőlök alakult társadalom megismerésére nézve? Hiszen az az ember ember voltát éppen az ő társadalom szereplése, más embertársával szemben elfoglalt helyzete teszi.

A mai iskoláztatás erre a kérdésre se ad megnyugtató feleletet. Sok benne a történeti s az egyoldalú költői, művészeti elem, a fabula. Kevés vagy semmi, a mi kortársaink megismerésére, a társadalmat alkotó osztályok tömegeit, az azokat mozgató áramlatok megértésére, megítélésére és az egyen céljához képest a társadalmi való érvényesülésére vonatkozik. Mi nem ismerjük a mai művelt nepek nyelvét, de még országunk lakosainak a nyelvét sem. Olyan világ részletes dolgaival bibelődünk, a mely régen elmúlt s a melynek még a kivánsága is elmúlt s melyet ma holnap a legkésőbbesetiebb erőfeszítés dacára végképpen eltemet a feledés homokja.

Vagy ki gyönyörködik már Gyöngyösi görög-római klisékkel tulbalmozott verseiben s a hellén minták után dolgozó mult századi költeményekben? Bersenyi, Vörösmarti mind ezek miatt antiquálódnak és lesznek irodalmi emlékek csupán.

De tisztelet adassék a nagyoknak és tisztelet adassék a görög irodalom s a klasszikus kor remekeinek is. Nem velök van nekünk bajunk, hanem az étellel magával, mely tőlünk realis feladatokat követel s nem engedi, hogy e festői romokban, régi nagy palotákban, elmúlt istenek szentélyeiben gyönyörködve valami tiszta művészi szempontokból berendezett kontemplatív életet éljünk.

Nem elhagyott palotákra, hanem a viszonytagságok ellen védelmező kis kunyhóra van első sorban szükségünk. A szegény földművelő is tud ílyet építeni magának s a művelt ember a felsőbb mathesissel s a megnyert diplomával sokszor áll tanácsalatt a nagy világban. Talált felülegős mértant és felsőbb mathesist, de egyszerű háztartását berendezni, költségvetését megírni és számszerűen ellenőrizni az talán a mi rá nézve hasznos és szükséges volna, abból általában vajmi keveset tud. Testi munkára nem való s ha folylog azért kellene neki megőlnie, a mit tanult, akár éhen veszhetne el. Szerencsére, hogy vannak hivatalok s van valami álta-

evangyéliomnak édességét: hadd kóstolják az életet, a való életet is.

Mi is itt ültünk előbb e helyen a bölcs Gamálielek lábainál, Áron vesszejének őrizete alatt; tanultunk atyáink töletek tudományt, hitet, szeretetet. — Aztán elküldöttetek, apostolokká tettetek minket is . . . — Mi pedig azóta megkóstoltuk már az életet; érezzük hivatásunknak nem csupán dicsőségét, de felelősségét is . . .

Most hát beszámolunk. Predikáltuk mi ottan az ígét, mely „a mi szívünkben olyan, mint a csontjainkba rekesztetett égő tűz.” — — (Jer. XX : 9.) és még csak keveseket térítettünk meg.

Forgolódtunk az emberek között — — és oly kevés szeretetre találtunk.

Megállottunk az iskolákban — — és éreztük az elfáradás megtörő erejét.

Orcánk verejtéke hullott a földiekkel való titáni harcban — — s a láttatja ennek is mint a semmi oly kevés!

És most visszajöttünk atyák, a ti hívó szavatokra. Nem csüggedésből, nem panaszló szóval: de erőt, bátorítást meríteni, Szentlelket esdeni. Áldó kezeitek alá hajtjuk fejünket s így szólunk a tusakodó Jákóbbal: „Nem bocsátunk el addig titeket, míg meg nem áldatok minket!” (1. Móz. 32 : 26.) — a ti lelkeiteknek fiait.

Nem! Nem csüggedéssel jöttünk. Hiszen küzdeni gyomlálni és plántálni, rontani s építeni akarunk mi. — Hivatást érzünk magunkban; nem zsoldért való hivatalra: hanem próféataságra, apostolságra, a Jézus nevében! Mert mi hozzánk is szólott s szíven talált az Ő szava: „Imé, az Istennek országa tibennetek vagyon!”

Óh áldjatok hát meg minket atyáink a ti szívetek szerint. — És áldjon meg, szenteljen meg ama mennybéli Atya, kinek hatalma örökkévaló mennyen és földön. Áldjon meg, szenteljen meg a Fiu, ki övéinek ezt ígerte volt: „Nem hagylak árvakul titeket!” — (Ján. 14 : 18.) „Imé én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig!” (Máté 28 : 20.) — Áldjon meg a Szentlélek, ki egybegyűjte most is, hogy ide gyűjtsuk lelkünk fáklyáját az atyák lelkeihez s vígyünk fényt, meleget s világosságot, ki-ki a reánk bizottakhoz, terjeszteni az Isten országát.

Ez az Isten országa legyen tehát mindnyájan nekünk édes testvéreim, alapigénk szavai szerint, figyelmünk tárgya, — eszményünk a megszentelődés órájában! — Mint a szeráfok a Jehovára, úgy nézzünk mi is áhitattal, szeretettel az Isten országa felé, — melynek e világ felett való dicsősége s megépítése, számunkra hitem szerint a dolgok summája!

lános sablon, mely szerint mindenki eligazodik. És szerencse, hogy van valami vallásunk is, mely a hit erejével tentart s mely az emberekkel való bánásmódra valami tényleges ismeretekkel ellát.

Egyébként a mi tudásunk és iskolai képzültségünk nem e világba való.

És nem is e világból való. A mi időnk haszontalanul tölt el és a mi életünk haszon nélkül múlt el. A középkor fegyvereit muzeumba helyeztük, de az elmúlt idők szellemi képzültségét ma is lelkünkön viseljük. Lelki-testi képességeinknek megfelelő, mind az egyénre, mind a családra, mind a fajra vonatkozó szép harmonikus életet nem tudunk élni, mert e képességeket sem ismerjük. A természet nem nyitotta meg előttünk kincses ajtait s vaktában evzünk a társadalmi lét hullámai között.

S ime ez a mi meiankholikussá teszi lelkemet az iskolai év végén s a mi miatt az én ajkamon is bánatosan csendül: Boldog kinek nem kell szánni.

Hát bizony boldog, de azok nem mi vagyunk és nem a mi fiaink.

Dr. Ferenczy Gyula.

Megszentelődésre vágyunk tehát!

És míg alázattal térdre borulva, fejünket az atyák áldó kezei alá meghajtjuk, a nagy pillanathoz méltó gondolatok töltenek el. — Vágyak, remények küzdő tábora, melyről a költő szavával szólhatunk: „Nézd, nézd hogyan forr, nézd miként ragyog s mind alakra tör!” (E. Trag. 12.) S a vágyak remények mellett itt vannak e pillanatban a küzdelmek, ellenségek emlékei! Itt van egyházunk, mely szeretve visszavár; — családunk, mely érettünk aggódik s reánk figyel! És azok a sirhantok, melyekhez a lelkünk a világ végéről is visszatalálna! Pályánk, melyről gyakorta úgy tetszik, hogy csak tövise van s virága oly kevés . . .

Oh hát hová s hogyan fussunk e pályán: bizonynyal ez a legfontosabb kérdése a szentelés pillanatának.

Megalkudjunk-e gyáván a küzdelmekkel? Kiegyezünk-e kislelkűen az ellenséggel? Közömbösen bezárkózzunk-e s éljünk családunknak vagy könyveinknek?

Vagy ha kilépünk magányunkból az életbe, akkor hát merre induljunk el? Hozzánk szegődnek s tanácsot adnak oly sokan! „Igen, a katedraban légy te pap. Köztünk légy jó barát, szellemes csevegő!” — szól az egyik. „Nézd, amazok eladják a hazát, légy a szószólónk!” — mond a másik . . . És még nyomunkba jó kitudja hány s minő kemény beszédekkel?

Iskoláink államosítsa.

(Folytatás és vége.)

Nem vádolom egyház iránti hűtlenséggel még azokat sem, kik talán az állam felé gravitálnak. A tanító helyzetét közelebbről kell tekinteni és elfogulatlanul kell megbírálani.

Sok tanító van rendezett fizetési és anyagi viszonyok között, de sokan vannak, a kik már megunták a régi mostoha fizetési rendszert és a régi lakásviszonyokat.

Sok helyen még ma is csak papiron van meg a fizetés és rengeteg a fizetési hátrálék az elmúlt esztendőkről. Sokaknak van még ma is olyan lakása, hogy az nem a mai korba való. A lakás földes, padozatlan, ha két szobából áll is, az egyiket kamarának kell használnia. Kút hijján — pedig a törvény szerint minden iskolaudvaron kútnak kell lenni — a szegény tanító a hatodik szomszédba avagy a harmadik utcába járat vizért avagy jószágát itatni. De legfőbb ok, a miért a tanítók az államhoz vágnak, a jobb és nagyobb fizetés. Mi kalvinista papok egyházaikkal együtt, valamint a legmagasabb egyházi hatóságaink behunytt szemmel nézzük, tétlenül várjuk azt az aghokialtó igazságtalanságot és sérelmet, hogy a kalvinista magyar tanítóknak —

Nem, nem! A mi lelkünk elfordul mindezekről. — Mi a Krisztus anyaszentegyházának vagyunk a szolgálai.

— És ez egyházban mi a cél? Oh ez az egyház oly földhöz ragadt, háboruságokban összetört, szegény. Tagjai csüggedtek. Még az énekünk is olyan, mint a lollárdoké volt. Ah, a mi népünk, Kálvinnal szólva „a megtépett erdők dalosa.” (Gyenge kve.)

Ah, e népen segíteni kell, s ez a gyors segély az anyagi jólét, gondolják sokan. Külsőképen kell építeni az egyházat, s magától megő minden más egyéb! — Bizony csak a föld porából harsogó szavak ezek. Hát nem hallottátok, hogy megmondotta Jézus: „Keressétek először az Istennek országát s mindezek megadatnak néktek!” (Máté 6:33.) — Mint a villámcsapás, mely megtetszik kelettől nyugatig, ragyogja be lelkünket e gondolatok felett alapigénk elhívó szava: „Imé, az Isten országa tibennetek vagyon!”

Dicsőséges szavak, diadalmas szavak, Jézusunk szavai. Halljátok-e zengeni az Ő ajkairól? — Nézzétek! ott áll a farizeusok között, akik faggatják a legfőbb cél: az Isten országa felől. — K. af.! A barát dicsérete vagy elismerése könnyedén sőt önként szokott megnyilatkozni; — de itt az ellenség ismeri be, hogy ez a Jézus az Isten országának szenteli életét, azért küzd,

kiknél hazafiasabb, jobb magyar egy állami tanító sem lehet — nemcsak felibe helyezi az állami tanítókat, hanem a nemzetiségi felekezeti tanítókkal egy színvonalra helyezi. Ez nemcsak a magyar kálvinista tanítókra, hanem a kálvinista magyar egyházra, sőt általában a protestantizmusra nézve is — mely mindig a nemzeti ügyet szolgálta és szolgálja ma is — sérelem, szégyen, gyalázat. Mit cselekedett az állam tanítóinak megkülönböztetésével? Azt, hogy az állami tanítók lenéztek és megvetik azt a kálvinista magyar tanítót, ki kötelezettségteljesítés, tudás, képzettség és hazafias érzelmek tekintve megállja egy sarat, mint az állami tanító. A református egyháznak és egyházi hatóságainak, az 1907 népiskolai törvénynek ezt az igazságtalanságát és sérelmét eltűnőni nem lett volna szabad, attól a 48-as kormánytól, melynek hatalmas támaszai éppen a kálvinista magyarok voltak. A háládatlanság nagy bűn, a hálátlan ember a földnek legnagyobb terhe a szentírás szerint. És ezt a hálátlanságot éppen a nemzeti kormány követte el velünk szemben. A protestánsoknak fel kellett volna szólalni, mint egy embernek és követelni az igazságot és méltányosságot. Hiszen az 1907. évi népoktatási törvény legjobbat tanerőinket csalta át az államhoz a jobb fizetéssel. Ha református tanítóink jobbjai itt hagynak lenézni az államhoz, mi lesz egyházunkkal?!

Ugy a népiskolai, mint a középiskolai jó tanerők már is mind az államhoz mennek át.

De hát nem csudálkozom azon, mikor egy híres zsinati atya a legközelebbi zsinaton, a tervbe vett lelkészi és tanítói fizetést, mint morzsalékot megirigylve tőlünk így szólt: „hiszen ha most ismét javítjuk a lelkészek és tanítók fizetését, akkor már nagy urak lesznek és lóhátról beszélnek velünk.“

Továbbá ismerjük el, hogy a tanítók is emberek, tisztviselők sőt munkatársaink is, tehát nem a mi szolgálk, hanem az Úr szolgálk velünk együtt, kiket jog, igazság, tisztelet és becsülés illet meg velünk együtt. A tanítóknak, kik szintén munkások, velünk együtt az Úr szőlőjében segítségökre legyünk szellemileg és anyagilag. Mert jajj a mi egyházunknak, ha az Úr szőlőjében a munkások, vagy az egyház veteményes kertjében a kertészek elkedvetlenednek, meghasonlanak és egyenellenkednek és százszorosan jajj, ha a szőlőmunkások gonoszokká lesznek. Hiszen a gonosz szőlőmivesteket, ha majd eljő a szőlő Ura, megfogja büntetni, mint gonoszokat gonoszul veszi el (Máté 21, 33-tól 44-ig). Istenországát szeretet, legfőbb törvénye szeretet, királya szeretet, a tagság feltétele is szeretet.

Végre megunták a tanítók már a régi, ősdi igazságtalanságot, tantervet. Na de örömmel olvastam, hogy rövid idő alatt a régiek elmúlnak és

szenvet üldözést és háborúságot; beismerik, hogy ez itt az Isten országának királya.

És a Jézus rájuk mutat; rájuk a szőlő vincelléréire, a girák sáfáira, a királyi menyekző hivatalosaira. De mert az ő lelkük nem tudott felemelkedni a föld porából, szól hozzájuk, de váddal ám: „Imé, az Istennek országa tibennetek vagyon!“

Jól vigyázzunk tehát ifju lelkészársaim! Ugye hiv, csábít, ragad magával a nagy világ? Ugye tetszetős jelszavak zengenek felénk? — De a mi lelkünk kibontakozik e polyp-karokból, melyek a mélységbe rántának; mi eszményekért égünk! Fel a szivekkel! Jézusunk reménységgel tekint ma ránk s szól: „Imé az Istennek országa tibennetek vagyon!“

Ez hát a cél, ez a pálya, mely most már világosan áll előttünk. Ez a próféták által hirdetett s Jézusunk által mennyből közibénk hozott romolhatatlan örökség; ez amaz „elveszett paradicsom!“ És ez az Úr Siona, melyről mi tudjuk legjobban, hogy nem fántóm, — mert a mi nemzetünknek is ez volt a gerince mindenha.

Ez, ez ama sokszor letagadott láthatatlan anyaszentegyház!

Láthatatlan anyaszentegyház!!

„Urnak szolgálk mindnyájan“ kik az Ő földi, látható egyházában „vigyázzván vagytok hűséggel,“ — e szó hallatára nem dobban-é meg szivetek? — Látva

közöttünk mindenütt a sok sok szenvedést, nyomort? Látva a jók meggyaláztatását s a bűnök vidám tombolását! Látva a koldusrongyokba öltözött Lázárok egyre gyarapodó seregét, kik hiába esdenek csak az elhulló morzsák után! Látva a hiábavaló küzdelmet a sötétség ellen! Látva, a költő szerint:

„A kor gunycsapásait
Zsarnok bosszuját, gögös ember dolyfét,
... pörhalasztást.
A hivatalnak packázásait
S mind a rugást, melylyel méltatlanok
Bántalmazzák a tüdő érdemet!“ (Hamlet III. fv. I. sz.)

Oh ha valamikor, úgy e mi világunkban ne do-bogna-é fel ama szó hallatára azoknak szive, kikben csak egy mustármagva rejlik az Isten országának, melyet édes mindnyájunk közkincsévé tett a Jézus.

Isten országa! Ország, melyben uralkodik az Úr szeretettel s bölcseséggel. Ország, melynek határai átölelik a mennyet és a földet. Ország, a hol az Isten akarata szab törvényt s amelynek felkent királya a mi testvérünk: a Jézus!!

A porba omolva kérünk, mi Atyánk és Istenünk, immár „jőjjön el ez a Te országod“ — s mi e törpe kor gyermekei, kétszerte jobban vágyunk ma meghal-lani Jézusunk ez apostolokká szentelő szavát:

„Az Isten országa tibennetek vagyon!“

Folyt. köv.

Uray Sándor.

mindenek megújulnak. Ha tanítóink szellemi és anyagi igényei a kor kívánalmai szerint kielégítetnek, ha az állami tanítókkal egyenlő fizetést nyernek, ha mint munkatársainknak segítségükre leszünk, megadjuk nekik az őket megillető tisztelést és becsülést, akkor nem gravitálnak az állam felé, nem keresnek menedéket az államhatalom befolyása alatt, akkor egyházunk virágozni fog, erős és hatalmas lesz mint régen volt és nem mondjuk: „Fruit.“

De nem itélem el és nem vádolom hütlenséggel és áldozatkésztséghianyival harmadszor a híveket sem, mert itt is sok szomorú körülményt lehet felhozni. 1893 népoktatási törvény szerint életbe lépett a tanítói fizetéskiegészítés és korpótlék.

Az 1898. év XIV. t.-c. szerint a lelkészi fizetés egészítetett ki.

1907. évben életbe lépett az egyházi adócsökkentési segély. Szóval ma már az állam a tanítók, lelkészek fizetéskiegészítéséhez és az egyház adóterheinek csökkentéséhez is hozzájárul s így az államsegélynek, a földi boldogság mennyországának küszöbén, mint félig nyitott ajtóban állanak a ref. lelkészek és tanítók, iskolák és egyházak. Egyik lábunk az egyház, a másik az állam területén áll, csak egy kis billenés kell már és mindenestől az állam karjaiba dőlünk.

Jelentégi állapotunk már sem kint, sem bentlételet nem jelent.

Egyházunk függetlensége, autonómiája tákolt, dűledező épület, melyet csak egy néhány korhadtt gyámol tart a pizai toronyhoz hasonló ferde helyzetben. Az egyház függetlenségének dicső kora kezd letűnni és közeledik az egyház államtól függésének kora. Mintha csak ismétlődni akarna az egyháztörténelem II-ik és III-ik korszaka.

Látva a hívek, hogy az állam a tanítókat, lelkészeket, egyházakat egyaránt segélyezi, a félreértés és szájaskodó, egyháziatlan emberek félre vezetése folytan olyan eszme és tudat érlelődik az egyháztagnak agyában, hogyha a fél-labunk már az állam területén van, tegyük át a másikat is, ha az állam a teherviseléstől részben megszabadított, szabadítsuk meg magunkat egészen, hiszen az állami és községi adók terhetől ugy sem szabadíthatjuk meg magunkat. Különösen az adócsökkentési segély az, a mely ezt a tudatot a jámbor és hiszékeny emberek agyában a félreértés és félrevezetés folytan teljesen megérlette. Mert mit is vártak a hívek az adócsökkentési segélytől? Azt, hogy a mit a zsinati törvényben levő adókulcs szerinti kivetés

nem fedez, azt, akár rendes, akár rendkívüli szükséglet légyen, teljesen fedeztetik az állam által nyújtandó segély által. És vajjon mit látunk? Azt, hogy nemesak, hogy a rendkívüli szükségletet, de még a rendes szükségletet sem fedezi azaz adócsökkentési segély, a melynek szintén a lelkészek ittak meg a keserű levét.

És a hívek keserű csalódásának mi az eredménye? Az, hogy a sülyedő hajón egyházokat megmentésük, a csalódás feletti elkeseredésükben a sülyedő hajókból drága kincsöket, az iskolákat dobálják ki.

Hiszen dr. Baltazar szerint közel hatszáz ezer korona azaz összeg, a mit az adócsökkentési segélyért folyamodó egyházak által kért és kapott segély közti különbség kitesz. Az adócsökkentési segélylyel szemben ne a szükségletet redukáljuk, hanem az 1848 XX. t.-c. alapján a segély felemelését kérjük. Négy száz éves türesemnek, szenvedésnek a jutalma ne morzsalék legyen, hanem olyan tisztességes segélyösszeg, mely igazi szükségleteinket teljesen fedezze, mely hozzánk a nemzet gerincet képező protestáns magyarakhoz méltó.

Ezek után jönnek látnók, hogy minden egyházkerületben alakítassék egy szakbizottság, melynek az volna a hivatása, hogy a hol az iskolákat államosítani akarják — miután az államosítási szándék bejelentetett — menjen ki a színhelyre és győződjék meg azon elháríthatatlan akadályokról, melyek az államosítást szükségessé teszik és ha semmi úton-módon nem lehet segíteni a bajon, ez a bizottság készítse és kérje az államosítást. Akkor a súlyos vádtól és gyanúsítástól mentve lesz a lelkész, tanító és egyház és a szegény lelkész mentve lesz az államosítással járó kellemetlenségektől. Hiszen ha a lelkész államosítani enged, az is baj, ha akadályozza az államosítást, az még nagyobb baj. Továbbá az egyházkerület képviselje az államosításhoz az államhatalommal szemben az egyházakat, az kösse meg a szerződéseket, mert az egyházkerület nagyobb súlylyal bír az állammal szemben és többet kivihet, mint egyik-másik egyházközség vagy annak lelkésze.

Ennek a bizottságnak volna hivatása az is, hogy évről-évre folytonosan ellenőrizze azt is, hogy a szerződésben kikötött feltételek megtartatnak-e? a biztosított jogok avagy az egyház érdekei nem sértetnek-e meg az állam által? Ha sérelem forog fenn, — bármilyen csekély legyen is az — annak orvoslását azonnal kérje az egyházkerület az államtól. Csakis ilyen körülmények

között lehetünk biztosak és nyugodtak az iskolák államosítását illetőleg és mentek minden kellemtelenségtől és bajtól.

Dixi et salvavi animam meam!

Érendréd, 1909. jun. 1.

Csutoros Albert
református lelkész.

Külföldi levél.

Kedves barátom!

VII.

Lipese, 1909 márczius 17.

Kora reggeltől késő délutánig tartó utazás után ide is megérkeztem a Rosstrassén fekvő hospizba. Utazásom különösen a Harz hegységben, bármily szép is volt, — nem irhatom itt le, mivel leveleimnek a tárgya egészen más. A mily kellemetlen volt reám nézve, hogy Bonhoff a híres lipcei református lelkész nyugalomba ment s a mint nekem írta, jelenleg déli Bajorországban tartózkodik, éppen oly kellemesen lepott meg, hogy megérkezésem estélyén a lipcei egyetemi tanár Hunzinger előadást tartott a hospiz nagy termében ezen témáról: Krisztus — ma. Előadásának első részét egy pár nappal előbb tartotta meg s így én már csak a második részét hallhattam meg. Hunzinger teológiai nézetével nem akarok itt bővebben foglalkozni. Legutóbb kiadott szerény munkácskamban a dogmák modern felfogásáról szóló fejtegetésemben (10. lap.) foglalkozom ezen év elején kiadott munkájával. Eppen azért nagyon érdekelt ennek a modern theologusnak a felfogása. Az óriási nagy, három felől körül vett termet intelligens közönség töltötte meg. Itt értenek ahhoz, hogy az előkelő közönségben is ébren tartsák a vallás iránt való érdeklődést.

Hunzinger előadásában abból indult ki, hogy miként Jézus életében, úgy most borzasztó talány gyanánt áll előttünk a halál. Azóta e tekintetben semmi változás nem állott elő. Ma is joggal kérdezzük, hogy mit használ nekünk az élet, ha meg kell halnunk s ezen irányban nem tudjuk akaratunkat érvényesíteni. Pedig éppen a nagy philosophusok: Schopenhauer, Hartmann, Nietzsche folytonosan azt hirdették, hogy az akarat, illetőleg annak érvényesítése az élet. Tulajdonképpen élet pedig senkiben sincsen, csak a Jézusban. Ő benne isteni élet van. A többi vallásalapítókban épen ez nincsen meg; ők csak kihűlt napok kialudt vulkánok, Jézus ad csak életet. Azt mondjuk általában, hogy Jézus példányképünk nekünk, de vajjon tudunk-e csak nyomába is lépni ő neki? vajjon nem háborodnak-e fel gyakran egész lényünk abban a gondolatban, hogy mi nem tudunk olyanok lenni, mint ő, szabadító ő, a ki felold bennünket lekötött állapotunkból s jobbakká tesz. Megragadja eszünket s így ébred bennünk a hit. Csakhogy ennek a hitnek életnek, benső életnek kell lenni. Ha Jézus helyettesítői működését úgy fogjuk fel, hogy ő eleget tevén: bűneinkért, megnyertük az életet hely-

telenül járunk el. Nekünk is küzdenünk kell. Az a morál, hogy ha valakinek az adósságát kifizettük s a tönkrejutástól megmentettük, — a megmentett is törekszik, hogy előbbi bűneiből teljesen kievezhessen. A dogmákra nem nagy súlyt helyez Hunzinger. Lehet valaki a legkitünőbb botanikus is, de azért nem tud egy rózsát sem teremteni. Lehet valaki a legkitünőbb dogmatikus is, de azért nem teszi istenesebbé a vallásos életet. A dogmák csak arra valók, hogy velők vallásos érzésünket és vallásos felfogásunkat megmérjük.

Ezek voltak különben az alap gondolatok Hunzinger szabad előadásában. Hunzinger kinűnő szövegek s rendkívül világos, érthető az előadása.

Másnap délelőtt 9 órakor elmentem a reformátusok templomába (Tröndling-ring 7.,) hol Bonhoff utódja dr. Mehlhorn predikált Máté 28, 19 alapján. Ugyanis ez alkalommal a templomban a külmissió céljára gyűjtöttek, tehát az egyházi beszédnek erre kellett vonatkoznia. De bizony ez a predikáció, a melyet Mehlhorn tartott, nagyon szépen bevált tudományos értekezésnek, de egyházi beszédnek egyáltalán nem. Milyen istentisztelet az, a hol sem imádságban, sem az egyházi beszédben nemcsak hogy nem foglalja el a központot Jézus, de egyáltalában alig tétetik róla említés. Vajjon az ilyen beszéd, a melyben ügyesen van ugyan fejtegetve a Mohamed, a Budha, Konfucius és Zaravestra vallásának alapnézete s a keresztyén vallástól azon lényeges eltérések, hogy a személyiségnek, individualizmusnak az értékét nem ismerik el, — mondom vajjon az ilyen száraz értekezés képes-e a lelkeket lángra gyújtani s áldozatkésztséget ébreszteni a külmissió céljai iránt? Bizonyára nem! különben el van ismerve, hogy a lipcei református egyház tulásba a megye szerfölötti modern felfogásában. Elmondhatom, hogy nagy csalódással távoztam el erről az istentiszteletről.

Délután 4 órakor meglátogattam a Johannisplatzon (3. sz. I. e.) az új apostoli gyülekezet istentiszteletét. A midőn odamentem, már sok ember volt a nagy teremben, melynek hátsó részében egy emelvény van, azon van a szószék, továbbá a harmonium, a melyen, míg a hallgatók összegyűltek, folytonosan játszott egy ember. A szószék nagy lepellel van leborítva, a melynek előrésze a ragyogó napot ábrázolja, a mint galambok süt-kéreznek sugaraiban. Célzás Istennek a természeti kijelentésére. Pontban 4 órakor megjelent 3 apostol. Egyszerű emberek; látszott rólok, hogy előzőleg mesteremberek lehettek. Letérdepeltek az emelvény szélére, majd helyet fejtáltak azon. Most harmonium nélkül énekeltek, majd a főapostol igen hosszú imát tartott. Majd felvette a bibliából a textust, de beszéde nem volt bibliai, hanem mindig Istennek a természeti kijelentéseivel (az évszakok böles beosztása, eső, szárazság, napfény stb.) foglalkozott. A második apostol a természet kincsese kamrájáról beszélt, hogy miként Jézust megfeszítették, úgy szeretnék az új apostolokat is megfeszíteni. Most következett az örületes jelenet. Egyszerre többen felugráltak s a predikációhoz alkalmazott imádságot mondtak, de oly üvöltő hangon, oly nagy mérvű extasissal, hogy az embert megdöbbsentette. Különösen nem felejték el egy nőt, a ki valóságos önkivületi állapotban háromszor is imádkozott, míg végre az apostol szakította felbe. Most aztán négy hangra énekeltek az énekkar, a melynek elhangzása után a főapostol ismét hoszasan imádkozott. A midőn az ember ilyen imádságot hall: „Hányan mond-

ják így vasárnap délután: menjünk sétálni, szívjunk el egy szivart, a helyett hogy ide jönnének, — mondom az ember elmosolyodik ilyen szavak hallatára, de másfelől lelkében felháborodik azon vakmerőség felett, a mely komédiát csinál a legszentebbről, a vallásból. A hosszú imádságra következő éneklés közben siettem a félbolond alakokat ott hagyni, mivel Drezdába kellett utaznom. Elég volt 2 óráig hallgatni őket. Legalább ezt a szektát is közelebbről megismertem.

Szerető barátod

Veress István.

I R O D A L O M.

Theologiai, bölcsészeti és egyháztársadalmi irányú cikkek repertoriuma a református egyházi folyóiratokból és a M. Prot. Irod. Társág kiadványaiból 1908-ig bezárólag.

(Folytatás.)

- Csernák Béla*: Egyháztörténelem predikációban. (Debr. Pr. L. 1905 : 676 l., 1906 : 5 l.)
- Bullinger Henrik. (Debr. Pr. L. 1904 : 481 l.)
- Az egységes liturgiáról. (Debr. Pr. L. 1904 : 513 l. stb.)
- Cseresznyés Ödön*: Missiói egyházak és papok. (Erd. Pr. Közl. 1887 : 105 l. stb.)
- Csik Dániel*: Néhány szó a liturgia kérdéséhez. (Sárospat. Ref. L. 1905 : 98 l.)
- Csik Péter*: A keresztyén eklézsiáról. (Pr. Egyh. és Isk. L. 1842 : 449 l.)
- Csiksz Endre*: A próba énekes könyv bírálata. (Pr. Egyh. és Isk. L. 1904 : 390 l.)
- Csiky Kálmán dr.*: Tündéri misteriumok a keresztyénség hitéletében. (Debr. Pr. L. 1891 : 122 l. stb.)
- Az egyházjog fogalma. (Sárospat. Ref. L. 1908 : 52 l.)
- Csiky Lajos*: Börtönügy. (Figyelő 1885 : 342 l.)
- Isteni tiszteletünk reformjához. (Pr. Szemle I : 80 l.)
- Belmissiói levél. (Pr. Szemle II : 332 l. stb.)
- A protestantizmus és a külmissió. (Prot. Szemle II : 800 l.)
- Belmissiói levél. (Prot. Szemle III : 246 l. stb., 1893 : 103 l. stb.)
- Wichern J. H. A németországi belmissió atyja. (Prot. Szemle 1895 : 514 l.)
- Egyházi esketésünk formái a polgári házasság behozatala után. (Pr. Egyh. és Isk. L. 1895 : 51 l.)
- Meg egy szó az uri imádság használatáról. (Debr. Pr. L. 1885 : 180 l.)

- Imádságunk általában. Keresztyén ifjusági egyesületek. (Prot. Szemle 1897 : 582 l.)
- Belmissiói levelek. (Prot. Szemle 1907 : 589 l. stb.)
- Vélemény a belmissióra vonatkozólag. (Debr. Pr. L. 1895 : 294 l.)
- Belmissiói kérdés a szatmári értekezleten. (Debr. Pr. L. 1897 : 473 l.)
- Az ember baráti szeretet mezejéről. (Debr. Pr. L. 1902 : 62 l.)
- Köz isteni tiszteletünk. (Debr. Pr. L. 1902 : 46 l. stb.)
- Belmissiói levelek. (Debr. Pr. L. 1908 : 175 l. stb.)
- A szabad akaratról. (Debr. Pr. L. 1899 : 558 l.)
- Vallás és emberszeretet a fogházügy szolgálatában. (Debr. Pr. L. 1899 : 666 l. stb.)
- A protestantizmus és a nők. (Debr. Pr. L. 1904 : 721 l. stb.)
- Köz isteni tiszteletünk. (Debr. Pr. L. 1903 : 2 l.)
- Egyházi és polgári hatóságok. (Debr. Pr. L. 1904 : 721 l. stb.)
- A biblia az orosz japán háboruban. (Debr. Pr. L. 1905 : 547 l.)
- Ref. lelkész baptisták gyülekezetében. (Debr. Pr. L. 1907 : 67 l.)
- Csikó János*: A keresztyénség hatása a világra. (Pr. Egyh. és Isk. L. 1900 : 468 l. stb.)
- Csiszér Gábor*: Értekezés a vallástudományról. (Pr. Egyh. és Isk. L. 1869 : 170 l. stb.)
- Csiszár László*: Az ünnepi legációkról. (Erd. Pr. Közl. 1873 : 411 l.)
- Csismadia Lajos*: Az igehirdetés alapelvei. (Dunántuli Pr. L. 1902 : 884 l. stb., 1903 : 3 l. stb.)
- Vallástétel Krisztusról a XVI. és XIX. században. (Pr. Egyh. és Isk. L. 1895 : 744 l. stb.)
- Az evangéliom és az emberi nem tökéletessége. (Pr. Egyh. és Isk. L. 1896 : 547 l. stb.)
- A lelkészi hivatal Simpsonsótól. (Sárospat. Ref. L. 1907 : 33 l. stb.)
- Hit és tudomány. (Dunántuli Pr. L. 1892 : 284 l. stb.)

(Folyt. köv.)

Dr. Barcsa János.

Magyar Református Sion.

Irta: S. Szabó József debreceni református kollégiumi tanár. Emlékkönyv a református egyház megalapítójának Kálvin Jánosnak 400 éves születési évfordulójára, 135 képpel. Debrecen, 1909.—208. o. 8 r. Ára diszkötésben 2 korona.

Alkalmi könyv: alkalom szerüleg jelent meg, de bizvást hozzá tehetjük, csak a megjelenése alkalomszerű,

a tartalma nem. Hiszen Kálvinnól szól s Kálvinnól mikor nem szeretnénk mi hallani, ujat tudni róla, reformátusok? És vajjon ki ne volna kíváncsi megtudni, hogyan, milyen körülmények között jött létre, hogyan fejlődött, izmosodott, szenvedett, győzött s hogy jutott el fejlődésének mai fokára ez a mi szeretett egyházunk s kik voltak azok a kiváló, nagy férfiak, kiknek köszönhető, hogy ide eljutott és így jutott el, nem másképp, nem szomorúbb körülmények között?

A „magyar református Sion” ezt adja elő, körülbelül a következőképen:

Öt szakaszra osztván fel a református egyház történetét, az első időszakban (felosztása szerint 1545—1606.) a református egyház létrejövetelét, megalakulását, szervezkedését tárgyalja.

A második korszak a református egyház virágzó korának történetét öleli fel 1606—1660.

A harmadik az elnyomás szomorú százhusz esztendejéről szól, tehát előadja az egyház történetét 1660—1780.

A negyedik részben a felszabadulás történetét ismerteti 1780—1848 s végül

Az ötödiktől jelenkorig megismerjük a református magyar egyházunk történelmét.

Függelékül Kálvin és Melancthon arcképehez magyarzó jegyzeteket csatolt a szerző.

De nem pusztán a történelmi kapcsolatokban, mintegy keretben előadja a szerző mindazt, aminek tudása véleménye szerint minden igazi, jó református emberre nézve szükséges. Így p. o. mikor az ötödik szakaszban egyházunk jelenkori állapotáról, viszonyairól szól, a történelmi ranggal kapcsolatban tárgyalja egyházunk alkotmányát, kormányzatát, ismerteti a zsinatot, konventet, az egyházkerületeket és ezek statisztikáját, sőt szól az egyház irodalmi és társadalmi tevékenységéről is.

Ez a könyv nagyon helyes és indokolt célt szolgál s mert a szerző terve kivételében szem előtt tartotta a célt, melyet el akart érni s ebben a kiadók a könyv díszes kiállításához képest annak igazán csekély árával segítségére voltak, hézagpótló hivatást tölt be.

Erkölcsei életünkre az egyháztörténelem ismerete csak jótékony hatást gyakorolhat. Bizony — igazsága van a szerzőnek — régen ott kellene annak állani minden keresztyén könyves-polcán a biblia és énekeskönyv mellett. Krisztus, igaz, egyedüli, legtökéletesebb eszményképünk, őt kell követnünk, de hiszen nem tudjuk; elcsüggedünk s vajjon kárunkra van az, ha a történelemből azt látjuk, hogy köztünk emberek között is voltak jó, igaz, nagy alakok, Krisztushoz tőlünk telhetőleg hasonlítani nem lehetetlen? . . .

Ebből a könyvből pedig éppen ez a biztató kép tárul elénk.

Azt, hogy a műben a szöveget illusztrációk kísérik, magyarázzák, szintén csak helyeselhetjük, azt, hogy ezek az illusztrációk jól sikerültek, csak dicsérni tudjuk a kiadók édemét.

A képek sorozatát Kálvin arcképe nyitja meg. Azután következnek sorban egymás után Zwingli és a többi külföldi és magyar reformátorok arcképei: Szegedi Kis Istváné, Méliuszé egészen a legujabb kor egyik nagy emberéig dr. Baltazár Dezső arcképeig. A jelenkor szereplő férfiainak arcképét rövid, tömör jellemzés kíséri, így p. o. s különösen most élő püspökeinkét s főkurorainkét.

Bő illusztrációk kísérik mind az öt egyházkerület történetét, legbővebb s a legnagyobb: a tiszántúli kerület s Debrecen, a Kálvinista Róma története.

Mind ezek után nem lesz indokolatlan, ha legnagyobb örömmel fejezzük ki e derek, hézagpótló könyv megjelenése alkalmából s ha a legnagyobb készséggel és melegséggel ajánljuk azt a református atyánsíri szíves és pártoló figyelmébe. Jól tenné, akinek csak 2 koronája van, ha megvenné s odatenné azt, amint már fent is mondtam, a szentírás és a zsoltároskönyv mellé s forgatná szorgalmasan, olvasná figyelemmel azokat. Vizsgái jutalomkönyvvül különösen alkalmas.

Megrendelhető a dunántúli református püspöki hivatalnál.

Magyar írók élete és munkái. Irta Szinnyei József. Kiadja Budapesten Hornyánszky Viktor. A XIII. kötet 4. füzetében (Szebenyi—Szeless nevekkel) a következő protestáns egyházi és iskolai írók neveivel találkozunk: Szebenyi Andor nagylaki ev. lelkész; Szeberényi Gusztáv bányai kerületi ev. püspök; Szeberényi János Mihály bécsi ev. theol. tanár, prot. katonai superintendens; Szeberényi Lajos pozsonyi ev. theol. tanár, Szeberényi Lajos Zsigmond békéscsabai ev., Szécsi István ref., Szedenics György dobronyi, Szegedi Dániel tokaji, Dr. Szegedi György debreceni ref. lelkész; Szegedi Kiss István reformátor, Szegedi József n.-enyedi, Szegedi Károly, Szegedi Lajos tordai unitárius, Szegedi Lőrincz szatmari ref. lelkész, Szegedi Sándor debreceni ref. főgymn. tanár, Dr. Székács József ev. superintendens, Szekeső Tamás pozsonyi ev. lyceumi tanár, Székely Ferencz n.-enyedi ref. tanár, Székely István reformátor, gönci ref. lelkész, Székely Marton ref., Székely Miklós unitárius lelkész, Székely Mózes unitárius püspökhelyettes, Székely Ödön n.-enyedi ref. főgymn. tanár; Székely Pál ref. lelkész, Székely Pál debreceni togátus, Székely Sándor unitárius püspök, Székelyné Ince Sarolta ref. lelkész neje, Szekeres Mihály takácsi, Széki Aladár Ladi, Széki Béla pápai, Széki Elemér csokonyai, Szele György debreceni ref. lelkész; Dr. Szelényi Győző és Dr. Szelényi Károly késmárki ev. főgymn. tanárok; Széles András barkaszi, Széles Aron, Széles Endre színérváraljai ref. lelkész, Dr. Szeless József kecskeméti jogakad. tanár. A 114 füzet (Szeless-Szerdahelyi) minket érdeklő nevei: Széles Pál, Szelesi Pál n.-kőrösi ref. lelkész, Szely L. György ref. püspök, Szeli József zombori ev., Szell Kálmán n.-szalon-tai, Szell Sámuel h.-m.-vásárhelyi ref. lelkész, Szemes János heidelbergi ref. theol. tanuló, Szénássy Sándor budapesti evang. főgymn. igazgató, Szenci Boros János s.-pataki ref. igazgató tanár, Szenci A. Pál debreceni, Szendrey Veress Dávid gálfalui, Szendrei Ferenc zombori, Szendy Lajos vejtői ref., Szent-Abrahám Lombard Mihály soproni ref. lelkész, Szent-Abrahám Lombard Mihály unitárius püspök, Szent-Pál mohácsi, Szentes István szilágy-nagyaljai ref. lelkész, Szentes János s.-pataki ref. tanár, Szentes Sámuel t.-abádi ref. lelkész, Szentesi János franekarei, Szentgyörgyi Dávid utrechti, Szentgyörgyi Gábor wittenbergi theologiai tanuló, Szentgyörgyi (Nagy) Bálint n.-szőlősi ref. lelkész, Szentgyörgyi (Beke) György leydeni ref. theol. tanuló, Szentgyörgyi P. István benedeki ref. lelkész, Szentgyörgyi István s.-pataki főiskolai, Szentgyörgyi István m.-vásárhelyi népiskolai igazgató tanár, Szentgyörgyi János

n.-igmándi ref. lelkész, Szentgyörgyi Sámuel tiszáninneri ref. püspök, Szentirmay József ref. lelkész, Szent-Iváni Dániel kolozsvári unitárius iskolai rektor, Szent-királyi György fogarasi, Szentkirályi Sámuel b.-szent-miklósi, Szentkuty Károly n.-igmándi ref. lelkész, Szentmártoni Bálint (P.) buzaházi unit. tanító, Szentmiklósi Sámuel, Szent-Miklósi Timót ebei ref. lelkész, Szente Thury János heidelbergi, Szentpéteri Mihály fraenakerai egyetemi ref. tanulók, Szent-Péteri István szentmihályi, Szentpéteri Sámuel pelsőci, Szentsimoni József gyalui ref. lelkész, Szenyeri István ref. tanító, Szép István tassi, Szép Lajos balaton-kövesdi ref. lelkész, Szepsi György wittenbergi egyetemi ev. tanuló, Széplaki Pál losonci ref. lelkész, Széplaki Pál debreceni ref. jogtanár, Szepesi W. András spataki, Szepsi Korocz András szatmári, Szepsi Korocz György tokaji ref. lelkész, Szepsi István heidelbergi, Szepsi István franekerei egyetemi ref. tanulók, Szepsi Csombor Márton varannói ref. lelkész, Szepsi (Láni) Mihály grönningeni egyetemi ref. tanuló, Szepsi H. Mihály tarcali ref. lelkész. Az eddig megjelent 114 füzet, milyen, szinte elképzelhetetlen nagyságú munka ez! összesen 24,900 író életrajzát tartalmazza. A hatalmas mű előfizetési ára (6 füzet) 6 korona, vagyis egy-egy füzet ára 1 korona. A teljes mű a pótlékkötettel együtt 14 kötetre van tervezve, s az egész munka a folyó év végén be lesz fejezve. A legmelegebben ajánljuk minden művelt ember támogatásába.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházkerületünk közgyűlése.

(Folytatás.)

Az egyházi törvények III. t. cikk 13 §-a bonyodalmak előidézésére adott alkalmat. A hol az új egyházi adókules elfogadtatott, némelyik egyházközség nem a kötelezett terménnyel és földdel akarja fizetni lelkészét, hanem az adócsökkentési segély megnyerése céljából eszközölt értékes szerint készpénzzel törekszik eleget tenni tartozásának. A nagybányai egyházmege ebben a kérdésben előterjesztést tett az egyházkerületi közgyűléshez, sürgetvén a lelkészek érdekenek megoltalmazását. Az előadó azt javasolja, hogy abban az esetben, ha a lelkészi javadalom megcsontítását célozza az egyházközség: az ügy a közigazgatási bíróság elé tereltessek. A kényes természeti ügghöz igen sokan hozzá szölotak; a felszólalások tarkaságából kitünt, hogy a kérdés rendezése nem csekély nehézséget okoz. A törvényalkotáskor nem lehetett gondoskodni s nem is történt gondoskodás abban az irányban, hogy a lehető visszavonásos kísérletezéseknek eleje vétessek. A vitában Széll György, dr. Baltazár Dezső, Sulyok István, Kiss Bertalan vettek részt; az utóbbi csudálozik, hogy a gyógyszer egyik felszólaló se fedezte föl. A baj oka az, hogy az adócsökkentési segély nem elégséges, noha megvolt, gerve a kellő segély; most tehát a felmerülő differenciát fedezze az állam. A szatmári egyházmege az egyházközség és lelkész közt az alkudozást eltöltöta, s csak annyit engedett meg, hogy ha a termények meg-

váltatnak, piaci árban évenként való értékelés mellett váltassanak meg. Rác Gyula nem óhajtja, hogy az egyházkerület a dologba beleavatkozzék. György Endre szerint ezt nem lehet mereven kimondani. Formulázott határozati javaslatot nyujt be a kérdés megoldására. Gróf Degenfeld József szerint is nagyon kényes a kérdés, mert teljesen két oldalú s egymással ellentétes érdek áll szemben. Mivel azonban itt a garbolezi konkrét esetről van szó, az előadó javaslatának elfogadása lesz a leghelyesebb, az E. T. S. §-a értelmében. A közigazgatási bíróságnak aztan felebbezés esetén alkalma lesz a további bonyodalmaknak döntvény által elejét venni. György Endre a nagybányai egyházmege határozatához közelálló határozati javaslatot olvas fel; Berey József hangsulyozza, hogy az adócsökkentési segély életbeléptetés óta a helyzet felette nehéz, kívánatos, hogy a helyzet tisztázásával a további bonyodalmaknak eleje vétessek. Dr. Baksa Lajos az ügy előadója úgy véli, hogy a kérdést parancsossal megoldani nem lehet, épen azért ajánlja javaslatának elfogását. A felette hosszasan elnyult vitának végre is ez lett az eredménye.

A nagyszöllősi egyházközség presbiteriuma határozata alkalmából kimondja a közgyűlés, hogy a presbiteriumi gyűlés tartásának idejét maga a presbiterium meghatározhatja.

A felsőszabolcsi egyházmege kettéválasztására vonatkozó s lapunk olvasói előtt részletesen ismeretes határozatok megerősítés végett a kerület elé kerültek, hol az időszerű alakulást örömmel fogadták, a határozatokat megerősítették s utasítást adtak a még szükséges intézkedések folytatólagos megtételére.

A kemecsei „Mikecz-alapítvány“ ügye az iratok pontos beszerzése céljából visszatételt az egyházmegeére.

A debreceni egyházmege a debreceni egyházközség parochialis körökre való osztása tárgyában hozott határozata megerősítést nyert.

A szenthelénai leányegház utasítatik, hogy az óvoda létesítése érdekében forduljon az államhoz.

A békésbányai egyházmege fogatosított egyházközségi közgyűlések szervezése tudomásul vételett.

A Kalvin János születésének négyszázados évfordulóján való részvétel, képviseltetés tárgyában egyházkerületünk az intézkedést az egyetemes konventtől várja; főgondnokunk meg fog jelenni a nagy szabású ünnepségen.

Közgyűlésünk a hivatalos egyházi lap kiadása kérdésében a szatmári egyházmegeéről bejött indítványt bizottsághoz adta volt ki véleményezés végett. Ez a bizottság alaposan indokoltan nem javasolja a hivatalos lap létesítését. Csupán Biki Károly esperes szólalt fel az eredeti indítvány mellett, azonban minden eredmény nélkül, mert a közgyűlés a szatmári híres indítványt egyhangulag elvetvén, a bizottság javaslatát fogadta el. Több rendbeli kisebb jelentőségű ügy elintézése után a délelőtti ülésezés végét érte, délután az Andaházi Szilágyi nevelőintézetben megüült helyekre beadott pályázati kérvényeket tárgyalta a közgyűlés. Junius 4-én a jegyzőkönyv hitelesítése s a tanár választó küldöttség megválasztása után D. Erdős József theol. akad. dékán a theologiai tanári állásra beérkezett pályázatokat referálta, majd Sass Béla előadásában az igazgatótanács ide vonatkozó javaslata olvastatott fel. Eszerint Veress István b.-diószegi lelkész visszalépvén pályázatra bocsátatnak a következő sorrendben ezek: dr. Lencz Géza, Rác

Kálmán, Bede László, Nánássy Lajos. A közgyűlés ugyanígy jelölte mindnyájukat. Karai Sándor főgymn. igazgató a tanárkari jelentést olvasta fel a Bosznay István lemondásával megürült rajztanári állásra beérkezett pályázati kérvényekről. Az igazgató tanács jelölésre ajánlja a következőket ebben a sorrendben: Csürös Béla, Hajdu Béla, Telegdi Jenő, Tökés Sándor. A Zalányi János halálával megürült matematikai tanszékre az igazgató tanács jelölésre javasolja a következőket: Jakucs István, Nagy Kálmán, Lengyel Endre, Daru Mihály, Tóth Zoltán; egy visszalépett, 2 pályázó nem volt jelölhető. A választás eredménye, mint ezt már lapunkban jeleztük az, hogy Lencz Géza 13 szavazattal a Nánássy 3 szavazata ellenében, Csürös Béla 9 szavazattal a Hajdu Béla 7 szavazatával szemben, Jakucs István szintén 9 szavazattal a Nagy Kálmán 7 szavazata ellenében tanárokká választottak.

Terjedelmes jelentés jött fel a főiskola részére történt adományokról. Köszönettel s elismeréssel vétetett tudomásul.

A főiskolai tandijrendezés, illetve emelés tárgyában elfogadott a koll. gazdasági tanács javaslata. E szerint 1909 szept. 1-től kezdve az akadémián a tandij a protestáns tanulóktól évi 60 kor. lesz, a nem protestánsoktól 100 kor. a theologiai és bölcsészeti szakon felényi; a gymnasiumban protestánsoktól 50 kor., nem protestánsoktól 100 kor. A tanítóképzőben a protestánsok nem fizetnek tandíjat, a nem protestánsok 20 koronát fizetnek. Azonban a nyugdíjintezeti 6, illetve 12 koronás illetmény befizetésében ezentul senkisé nem nyerhet kedvezményt, a mennyiben a díjat egészben lesz köteles fizetni mindeki. A különböző időben megtartott véletlen pénztárvizsgálatról s a rendben találásról szóló jelentések tudomásul vétettek, valamint tudomásul vétetett az is, hogy Tóth Ferencz pénztári tiszt háznagynak, Sütő Antal máramaroszigeti lyceumi pénztárnok pénztári tisztnek választottak meg. A főiskolai tanárkarnak azt a kérést, melynélfogva a lakbér ügye rendeztessék s a korpótlék a már régen kimondott összegre emeltessék, méltányosnak találja ugyan a közgyűlés, de fedezet hiányában ezzel az alkalommal nem oldhatja meg a kérdést; jelentéstétel vegett azonban átteszi az egyházkerületi pénzügyi bizottsághoz.

A főiskolai takarekpénztár létesítése ügyében az a fordulat állott elő, hogy a főiskolai igazgatótanács gazdasági albizottsága külön javaslatot terjesztett az igazgatótanács elé, mely az ügyet külön ad hoc kinevezett bizottsághoz tette át. A gazdasági albizottság szövetkezeti alapon javasolja a pénzügyintézet megalkotását. Nem bántunk meg senkit ama szerény megjegyzéssel, hogy ez a külön vélemény kiadandó lett volna külön a kollégiumi gazdasági tanácsnak is, onnan aztán mehetett volna az ad hoc bizottsághoz. Csak az ügynek használt volna, ha egy új javaslat annak a gazdasági tanácsnak a véleményével is kísértetik, a melyik immár évek óta foglalkozik e nagy fontosságú kérdéssel.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Előfizetési felhívás.** A debreceni Prot. Lap 28-ik évi II-ik félévi folyamára ezennel elő-

fizetést nyitunk. Lapunk iránya és ára marad a régi. Kongruás lelkeszeink a lap előfizetési árát a kongruából is utalványozhatják. A kint levő hátralékok beküldését is tisztelettel kérjük és megsürgetjük. *A depr. Prot. Lap kiadóhivatala.*

— **Elnöki megnyitó.** A tanárgyűlés elmulott, de a Dóczi Imre elnöki megnyitója még ma is ott vibrál a lelkekben. Esemény ez nem csak azért, mert az orsz. ref. tanáregyesület közgyűlésén mondatott el, hanem formatökélyénél és különösen tartalmánál fogva. A genfi jubileummal kapcsolatban érinti a *nemzeti vallás* ügyét s rá tér a *nemzeti iskolára*, melynek keretét biztos kezekkel rajzolja meg és arra hívja fel a figyelmet, hogy a *középszkolai oktatás anyagát egységesen, nemzetközileg kellene megállapítani.*

„Ma nemcsak politikai vonatkozású kérdésekben létesülnek nemzetközi egyezmények“ állapítja meg Dóczi s mindjárt rá is mutat, hogy pedagógiai téren is miféle törekvéseket, eszméket és didaktikai módszereket kellene érvényre juttatni. A matematikai nemzetközi congresszus munkálatai alapján reformálni kellene a matematikai tanítást. A párisi modern philologiai congressus dolgait alapul vetni az élönnyelvek tanítására nézve. És foglalkozni a morál pedagogiával, melynek tudósai Londonban gyűltek össze. Végül a mi középiskoláink specialis bajaival, a túlszűfoltással s a tanárok inferioris helyzetével foglalkozik. Széles látkörű tudás nyilatkozik meg ez elnöki beszédben, mely egy igazi nagyságos elemének manifestációja. A középisk. tanítás reformja nemzetközi egyetértéssel és egyetemes mívelődési alapon a nemzeti iskola követelményeire tekintettel s a tanférfiak nagyobb megbecsülése, ez a mit Dóczi kíván. S ime ez a mit mi is sürgetünk.

— **Kapuzárás.** Ma egy hete Szombaton folytak le a vén kollégiumban az 1908—9 isk. évváró ünnepélyek. A templomban hálaadással a diszteremben hálálkodással. A zöld asztalnál a püspök elnökölt s mellette sorban a rector professor s a szakok dékánjai dr. Erdöss József, dr. Tóth Károly s dr. Ferenczy Gyula foglaltak helyet. A búcsuztatót dr. Jászi a lelépő rector tartotta. Mesterien ecsetelte az év történetét s ragyogó színekkel rajzolta a nagy jövődöt és annak feladatait. A debreceni egyetem képe elevenedett meg előttünk s midőn a nagy vállalati közás megvalósítására sorban apostrofálta Jász, a kollegiumot fentartó testületeket, a kerületet-

Debrecen városát, az egyházat s beszédje után maga főtiszteletű püspök urunk kelt fel bizonyosságot tenni a debreceni főiskola iránti szeretetről és utánna röviden nyilatkoztak az egyház (az ősz Simonffy Imre főgondnok) és város (Vécsey Imre főjegyző) képviselő: Mindnyájunk lelke eltelt édes reménységgel és percekig tapsolták a püspököt, a ki hozzáhasonlíthatatlanul szépen és szíveket indítóan beszélt és éltették őt, a lelépő rektort, tisztársait s különösen a vén kolégiumot, a leendő egyetemet.

— **Templomi emiékbeszéd imádságokkal a Kálvin jubileumra.** E cím alatt több oldalról nyilvánított óhajlás folytán kiadni szándéksom legközelebb nagy reformátorunk születésének 400 éves jubileuma alkalmából tartandó istentiszteletre megírt beszédemet megfelelő imádságokkal. Az alkalmi füzetet, melynek ára 70 fillér lesz, portómentesen küldöm meg a hó végén a megrendelőnek. Kiváló tisztelettel vagyok Körmend, (Vas- m.) 1909 jun. 16. Fülöp József ref. lelkész.

— **Örömhír Amerikából.** Az amerikai református egyházmegye egyik legrégebb és legvirágzóbb gyülekezete a trentoni egyház. Eredetileg a német missió védő szárnyai alatt keletkezett; de a hivek mint lelkes hazafiak, átértve amaz eléggé nem méltányolható mozgalmat, melyet épen a mi egyházkerületünk fíradhatatlan főgondnoka, — az amerikai magyar reformátusok megtartása céljából négy-öt évvel ezelőtt indított: egy szívvel csatlakozni óhajtottak a magyar ref. egyházmegyéhez. Ebből a mozgalomból per lett a német missióval, mely két évig tartotta igazolomban nemcsak a trentoniakat, de a velük együtt érező összes amerikai gyülekezeteket is. A per megjárta a washingtoni „Fehérházat“ is, hol a magyar papokat Amerika-ellenséggel vádoltuk s a hazai egyház és kormány nemzetközi ágenseinek nevezték. Ám a trentoniak derék papja, Vajó Sndor nagy alapossággal, tudással és lángoló szívvel védte az igaz ügyet. Vajónak sok sebet kellett elviselnie a méltatlan támadóktól. De jutalma nem maradt el: a pünkösti ünnepekre megjött az örömhír, melynek 200.000 magyar örvendezett, a trentoni magyarok javára döntő birói ítélet. Így az egyház vagyona továbbra is kezeikben maradt s a fejlődés útján gonoszul feltartóztatott gyülekezet haladhat a bölcs vezér nyomdokain a békés boldogság, virágzás felé. Igaz örömmel üdvözljük az ifju Thimotheust, a messze távolban érettünk küzdő Vajót, kit a győzelem napján az összes amerikai lapok di-

csérellel s gratulációkkal árasztottak el. A kedvező íteletéről kábel táviratban értesítették a trentoniak br. Bánffy, gr. Degenfeldet és Eröss Lajos püspököt.

— **A karcagi papválasztás.** Élénk érdeklődés közt ment végbe a karcagi választás, a melynek eredménye szerint 102 szótöbbséggel *Török Vincze* tisztaeszlári lelkészársunk választotta meg. Fiatal, teljes erőben levő, de a gyakorlati élet követelményeivel s a lelkészi pálya töviseivel ismerős, nagyra hívott tehetség nyert új munka tért. Az Isten minden áldása legyen rajta.

— **Orgona megrendelés.** Rieger Ottó es. és kir. orgonagyára Budapesten, legutóbb a következő községek temploma részéről kapott megrendelést orgonaszállításra, illetve építésére u. m.: Csesztve, Proszek, Fertzso, Doboz, Berzevicze, Kassamindszent, Petrocz, Csap, Knyazsa, Küllő, Erdőszelestény, Dány, Zsitvaujfalu, Kiskörös, Abaujszántó, Papos, Cinkota, Alsószépfalu, Felsőszépfalu, Abaujszántó, Pinkaniske, Balaton-magyarod, Sopronudvardi. Ezen orgonák mindegyike, kivétel nélkül a legújabb pneumatikai esőrendszerű kivitelben készülnek.

— **Előfizetési, illetve előjegyzési felhívás a „Bibliai Képek“ VI-ik kötetére.** Vasárnap délutáni s hétköznap-i istentiszteletre szánt Bibliai Képek című — rövid s népszerű bibliamagyarázataim VI-ik kötetét adom sajtó alá, az előzőhöz hasonló terjedelemben s tartalommal vagyis: biblia- és kátémagyarázatokkal. Azok, a kik, 3 korona 50 fillért legkésőbb augusztus hó végéig hozzám utalványozzák: október végéig bérmentve s ajánlottan, — azok pedig a kik a fentebbi időig ez uton, vagy más uton, csupán előjegyztetik magukat: utánvetel mellett kapják a könyvet, mely esetben 20 fillérrel kerül többé. Gyűjtőknek 10 után egy tiszteletpéldényt adok. Nagy-Igmánd, (Komárom-m.) 1909. június hó. Szentkúti Kiss Károly, ref. lelkész.

— **Felvétel a nagyvárad református tanítónőképzőbe.** A képzőintézet I. osztályába felvételnek olyan ep és egészséges leányok, a kik a felső népiskolát, a polgári iskola, felsőbb leányiskola és leánygimnázium négy alsó osztályát elvégezték. A felvételi kérvények az igazgatóság címére küldendők augusztus 1-ig. Csatolandók: a születési bizonyítvány, iskolai bizonyítvány, újraoltási- és orvosi bizonyítvány arról, hogy az illető alkalmas a tanítói pályára s érzékszervei épek. Az egész évi díj járulékokkal: 77 korona. A felvételt tudatja az igazgató. Megnyílik a képezde III. osztálya is, valamint a gyakorló iskola is. Az internátusba első sorban képezdei növendékek vétetnek fel s azután más intézetbe járók is. Az ellátási díj nem protestánsoknak: 600 korona. A tiszántuli egyházkerületben lakó lelkészek és tanítók gyermekeinek: 400 korona, protestáns és vegyes házasságban élő szülők gyermekeinek: 500 korona. Mosás-, zene- és orvosi-díj külön. — Felvételi kérvény augusztus 1-ig adandó be az igazgatóhoz.

— **Magyar Fürdőkalauz.** Testet edző, lelket üdítő klimatikus gyógyhelyeinket és csodás hatású ásványvízforrásainkat még mindig nem eléggé ismeri, tehát nem is méltathatja kellőképen a magyar közönség. Ezen a

bajon segít a „Magyar Fürdőkalauz,” melyet Erdős József szerkeszt immár harmadik éve éppen olyan szeretettel, mint szakértelemmel. E rendkívül hasznos könyv melynek nyomdai kiállítása jó, most jelent meg harmadik kiadásban, 332 oldal terjedelemben, gyönyörű képekkel illusztrálva. Az ügyesen összeállított könnyen áttekinthető, hézagpótló munka, magyar és német nyelven ismerteti a magyar fürdőket, gyógyhelyeket, nyaralótelepeket, szanatoriumokat, viz- és magángyógyintézeteket, nemkülönben a hazai ásvány- és gyógyvizeket. A gondos leírás nemcsak a fürdőtelepeket ismerteti, hanem a gyógyvizek elemzését, a gyógyjavallatokat, a lakás, élelmezési és árviszonyokat, a fürdők társadalmi, művészeti, szórakozási és sportéletének, közlekedési viszonyainak ismertetését is, szóval mindazt közli, amire a fürdőző közönségnek nélkülözhetetlen szüksége van. A munka szerkesztője igazán dicséretes és sikeres munkát végzett, amidőn szakavatott tollal vette kezébe a hazai fürdők ügyét, produkálván olyat, aminőt eddig sajnálattal kellett nélkülöznünk irodalmunk ezen ágában. A pompás diszmunka szerkesztője valóban megérdemli a legteljesebb elismerést ezen hazafias vállalkozásáért, mert a munka igazán hivatva van arra, hogy a nagyközönség előtt helyes világításban mutassa be magyar fürdőket és ezáltal gátat vessen a magyarságtól a külföld fürdőibe és külföldi ásványvizekért kiözönlő sok milliónak. — A diszművet, mely határozott nyeresége irodalmunknak, ajánljuk figyelmébe a fürdőző közönségnek, mert ezen a maga nemében egyedül álló munka tüzetesen ismerteti a hazai fürdő- és forrásviszonyokat. A stilszerűen bekötött munka az ország valamennyi vasuti és hajófülkéjében, orvosoknál, szállodákban és kaszinóknak nyer díjmentes elhelyezést. A diszmunka megrendelhető a „Magyar Fürdőkalauz” kiadóhivatalában Budapest, VI., Eötvös-utca 36. I/9.

Mig a készlet tart,

jó lelkiismerettel ajánlom badacsonyvidéki, saját termésű, kitűnő minőségű, 1908. évi fehér boraimat, hektoliterje, kölcsönhordókban 34 korona.

Ő borokkal és vörösborral is szolgálhatok.

Raksányi Károly,

ref. lelkész.

Balatonhenye.

Eladó

saját termésű hegyi borom. Ára kétszer lehuzva, hordó nélkül (136 lit.) 80 korona; hordóval 12 koronával drágább.

HORVÁTH JÁNOS

református lelkész

TOKAJ.

Káplán

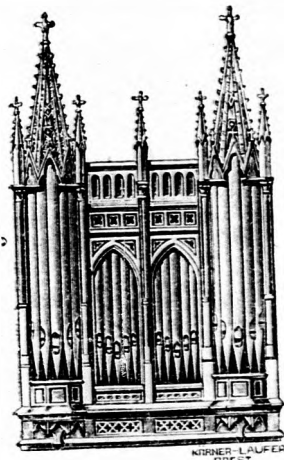
mindkét lelkészképeségi vizsgát tett lelkészjelölt ki három évig külföldön tanult, kápláni állást keres. Ajánlatok a szerkesztőséghez intézendők.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják kitűnő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elektromos berendezésű

Orgonák

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. — Raktáron kitűnő hang

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Hirdetések felvételnek

a kiadóhivatalban.

Zongorát, Pianinót

A leghiresebb mesterek gyártmányai
sehol elcsöbben nem vehetők mint

Reményi Mihály-

nál m. kir. zeneakadémia szállítójánál Budapest, Király-u.

58. Hangolások és javítások csakis a legképzettebb szakmunkások által eszközöltetnek helyben és vidéken. Képes árjegyzék minden hangszerrel külön-külön kérendő.

COLIBRI!!!

a világ legkisebb zongorája csakis

REMÉNYINÉL.

Debreceni Protestáns Lap

könyvnyomdája

elvállal mindennemű nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket,
Műveket, Béli meghívókat, Névjegyeket,
Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,
Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket,
Lakodalmi kártyákat Stb.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete

DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

Szent Bibliát és emléklapokat

különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.*

Pályázat

A hajdusámsoni református egyház ujonnan szervezett iskolájához egy férfi, és egy nőtanítói állásra pályázatot hirdet.

Fizetés mindenik állásnál: 1. 1000 az az egyezer k. évnegyedi előleges részletekben melyből 100 k.-át az egyház pénztára visel, 900 kor. pedig államsegély. 2. or. tisztességes lakás.

Kötelessége: a szatmári uti 1—4 oszt. fiu, illetve leányiskola vezetése a tiszántuli ref. egyházkerület tanzterve szerint. Pályázhatnak református okleveles tanítók és tanítónők. A kellőleg felszerelt kérvények 1909 Julius 8-án déli 12 óráig adandók be a hajdusámsoni ref. lelkeszi hivatalhoz. A megválasztottak állásukat f. év szeptember 1-én tartoznak elfoglalni.

Hajdusámson 1909 Junius 8.

A ref. egyháztanács.

Kálvin irodalom.

Kálvin élete és a Kálvinizmus. Irta: Révész Imre, harmadik kiadás. Ára kötve 5 korona.

Kálvin élete és reformációja. Irta: Jancsó Sándor Ára füzve 2 korona, kötve 4 korona.

Kálvin egyházalkotmánya. Irta: Dr. Kun Bé'á Ára füzve 2 korona.

Kálvin theológiája. Irta: Nagy Károly Ára kötve 5 korona.

Megrendelhetők:

Hegedüs és Sándor

könyvkiadóhivatalánál Debrecen.

Kálvin élete és reformációja. Irta: S. Szabó József, Ára füzve 20 fillér.

Magyar református Sion. Irta: S. Szabó József, Emlékkönyv a református egyház megalapítójának, **Kálvin Jánosnak** 400 éves születési évfordulójára 134 képpel.

Kálvin János fali arcképe. Ára 40 fillér.

"arany" csikos keretben, bekeretezve, üveggel ellátva Ára 2 kor. 80 fillér.

Megrendelhetők:

A Dunántuli Református Püspöki hivatalnál Komáromban.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyöseb-ben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

— Dr. Láng szanatóriumában felvétetnek — elme- és ragályos bajok kivételével — bármely betegségben szenvedők. Napi ápolási díjak 6 koronától 12 koronáig. Külön szobák és közös kórtermek. Roentgenlaboratórium, elektromos gyógyeszközök, legmodernebbül felszerelt műtőterem. Az intézet bárki által, bármikor megtekinthető, tudakozódásokra az intézet tulajdonosa készséggel szolgál felvilágosítással. Cím: Dr. Láng szanatórium. Debrecen, Kossuth-utca 39 szám.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Debrecen, Piac-u. 69. sz.

Kölcsönöket ad: 1. Kezességre egy vagy több elfogadható kezes jótálása mellett, még azon esetben is, ha a kezesek nem szövetkezeti tagok. 2. Jelzalog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 3. Zalog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre. 4. Előleg kölcsönöket a fizetett összeg kilenc-tizedrész erejéig, kezesség nélkül.

Minden 100 korona kölcsön heti 50 fillér-jével fizethető vissza, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

A törzsbetétek 6 százalékot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármely napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít. A törzsbetét befizetések a hét bármely köznapján a hivatalos órák alatt eszközölhetők.

Vidéki tagok befizetését megkönnyítjük az által, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

Az intézet tagjainak száma öt évi fennállás alatt 4500-ra emelkedett a kik 20260 törzsbetétre több mint **Egy millió** koronát fizettek be. A kihelyezett kötvény állományunk pedig ez idő szerint a 1.600.000 koronát meghaladja.

Dr. Ferenczy Gyula,
al-elnök.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

ifj. Widder Sámuel,
ügyv. igazgató.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi drogueria

Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekek, kötszerek, desinficiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyiszintén nagy választék mindenféle gumiárukban s érvkötevényekben, valamint fényképezéshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-
Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb
csemetefák. A legszebb diszfák,
cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

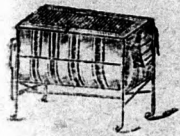
Dus főárjegyzék ingyen

Új papi diszegyenruha!

Az 1908. évi Október hó 5-én tartott Orsz. Lelkészegyesületi gyűlés Budapesten elhatározta, hogy a lelkési kar részére a már ismertetett s időszerűsége folytán nélkülözhetetlen diszes egyenruhát ajánl ünnep alkalomkor való viselésre, hogy az egyházi méltóságot jobban kiemelje az egyforma külsőben rejlő erőt és az összetartozandóságot fokozza. Nemes Mihály történelmi festőművész az O. R. L. E. megbízása folytán tervezett ilyen diszes tógát, övvel; palástot kun-süveggel. Ezen tervet az Orle. elfoalta s tagjainak ajánlotta. Szántó József papi szabó első hmvásárhelyi diszmagyarruha készítő, szabómester stilszerűen és a legjutányosabb árban készíti. Egyházkerületi és egyházme gyegyűlésekre elmegy saját költségén. Bemutatja ott a minta ruháit s a megrendelőknek mértéket vesz. Vagy mérték megküldése esetén is eltudja készíteni azt. Pontos kivitelért szavatol. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást ez ügyben képes árjegyzéket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve

Szántó József szabómester nyújt,
Hódmezővásárhelyről.

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweisi és honi gyártmányu porcellán, valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

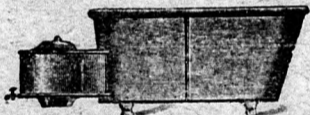
Minden szerkezetű vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek, vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

Lőporáruda.

Ujdonság! Browning-rendszerű ismétlő fegyver 190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőcön

Ung megye
Alapítva 1793-ban.

Budapesten

VI. Lehel-u. 8/a.
Alapítva 1847-ben.

Harangöntőde.

Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kívánt összhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Felszerelt új modern forgatható vaskoronával, amelyek elmés szerkezetüknél fogva a toronyt megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyű járatuknál fogva egy em-er által egyszerre több harang is húzható. Készíték vasharanglábakat, álló vágy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőcön közel egy ezer darab, és budapesten 1650 drb. felszerelt Budapesten az európai híru Pozdech-féle vaskoronákkal és Kisgejőcön a saját találmányu szabadalmazott koronákkal, amelyekért igen sok kitüntetéset (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk. Hajdu és Biharvár megyék területén a következő egyházak kaptak harangokat: u. m. Hajdúnánás, Hajdudorog, Hajduböszörmény, Hajduhadház, Hajduszentmihály, Bal-mazujváros, Püspökkladány, Nádudvar, Debreczen Miké-pécs Derecske, Bagamér, Báránd, N. Váradi, N. Szalonta, N. Bajom, N. Léta, N. Szántó, Berettyóújfalva, Ér-Diószeg, R. Endréd, Rémihályfalva, R. Hatvan, Biharpuszpöki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Füzeggyarmat, Mezőgyán, Mezőkövesd, P. csaj, Gálos petri, Fiszavalk, Fiszalucz, Arpád, Erdőgyaroz, Hosszupálvi, Bihardiószeg Feketebátor, Szakál. stb.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH

Budapest, Váci-körút 68,

Által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak

Locomobil és gőzcséplőgépek,

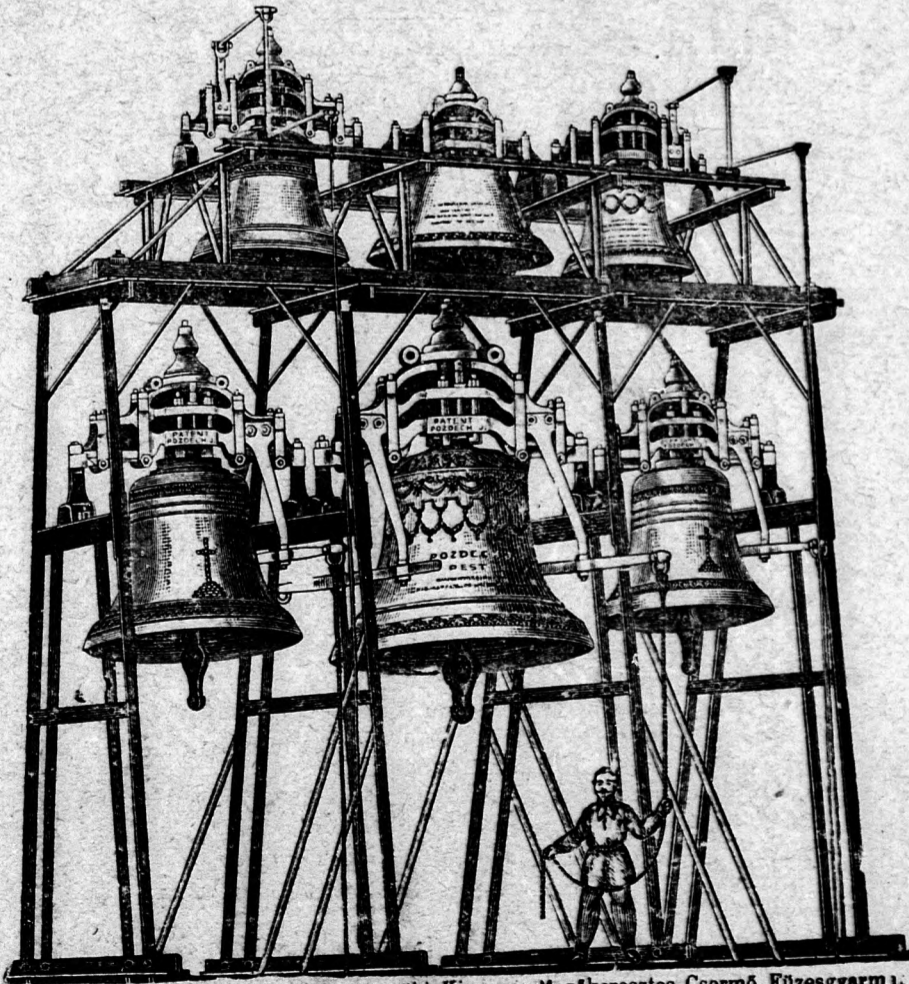
szalmakezalozók, járgány-cséplőgépek, lóhere-cséplők, Üszítő-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet jr. kapálók, szecsakavágók, répvágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemes acél-ekék, 2- és 3-vasu ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

Képviselet és
bizományi
raktár

Laczka László

géplakatos mester
Debrecen,
II. Bethlen-utca 48. sz.

Király balzsam Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár pere alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru“ gyógyszer-tára a hol mindn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szerezhetők be.

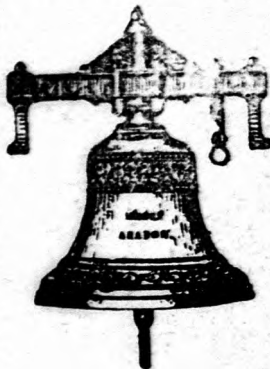
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntődeje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságáért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel ítéltetve.

Nyomatott a Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdájában.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elválok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országgh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel“ (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel“ (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel“ (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készleiben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerű rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.